

MOC DĘTYCH!

Zabrzański Festiwal Orkiestr Dętych

MOC DĘTYCH

Zabrzański Festiwal Orkiestr Dętych

W NOWEJ ODSŁONIE

28 – 30 czerwca 2024

TOŻSAMOŚĆ REGIONALNA

Tożsamość nas określa, pozwala przynależeć do określonej grupy społecznej czy zawodowej. Kształtuje poczucie ciągłości, zakotwicza zarówno w przeszłości, jak i ukierunkowuje na przyszłość. Tożsamość pozwala nam odróżniać się od innych, jednocześnie budując z nimi więzi.

Czym jest tożsamość regionalna Górnego Śląska i jakie są jej charakterystyczne cechy?

O tożsamości regionalnej Górnego Śląska świadczyć mogą charakterystyczne krajobrazy czy zagospodarowanie przestrzeni, trudne do pomylenia z innymi regionami. To jednak przede wszystkim kultura i tradycje związane z górnictwem – to one określiły Górny Śląsk na stulecia. Dzisiaj trudno wyobrazić sobie region bez Barbórki, towarzyszących jej uroczystości, bez orkiestr dętych czy codziennych zwyczajów rodzin górniczych.

Coraz mocniej uświadamiamy sobie, że to dziedzictwo niematerialne definiuje gornośląskość. Jest ono jednak bardzo ulotne, a w dobie transformacji ekonomicznej i społecznej regionu – niezwykle zagrożone. Aktualnie stajemy przed dylematem, czy wciąż możemy uznawać dęte zespoły górnicze jako coś trwale wpisanego w krajobraz kulturowy? Czy Barbórka przetrwa pomimo zamykanych kopalń? Zastanawiamy się wreszcie, czy przypisana do obchodów barórkowych postać św. Barbary jest jedyną kobietą związaną z górnictwem?

30 czerwca 2024 roku, podczas seminarium zorganizowanego w ramach projektu „MOC DĘTYCH – Zabrzeński Festiwal Orkiestr Dętych w nowej odsłonie”, zadaliśmy sobie i zaproszonym gościom pytania o przyszłość regionalnej kultury, o jej przetrwanie w dobie przemian doświadczających Górny Śląsk. Grono panelistów stworzyli: Monika Głosowicz, Marlena Hermanowicz, Karolina Jonderko, Barbara Lizurek, Małgorzata Tkacz-Janik, Grzegorz Nagórski i Karol Pistelok.

Opieka merytoryczna: Ewa Wojtoń, Kamil Gojowy, Eugeniusz Kuchta.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury Kultura-Interwencje. Edycja 2024

GÓRNICZE ORKIESTRY DĘTE

„Fenomen górniczych zespołów zakładowych od ponad wieku konsekwentnie buduje tożsamość regionalną, dbając o integrację lokalnych wspólnot. Reprezentujemy bowiem zarówno zakłady pracy, jak i społeczności wokół nich zgromadzone. Po dziś dzień – często mimo zamknięcia macierzystych kopalń – pełnimy funkcje użytkowe, społeczne, edukacyjne i reprezentacyjne dla lokalnych wspólnot. Tradycje oraz zwyczaje orkiestr przekazywane są z pokolenia na pokolenie. Zróżnicowanie wiekowe członków zespołów zapewnia płynny i żywy przekaz międzypokoleniowy, wzmacniając wspólnotowy charakter orkiestr. Najmłodsi muzycy uczą się bezpośrednio od najstarszych praktykowania konkretnych obrzędów oraz zwyczajów (wiedza, umiejętności, repertuar, kontekst, rytuały, artefakty typu mundur górniczy, itd.), dzięki czemu po dziś dzień towarzyszyć możemy społecznościom podczas uroczystości państwowych, religijnych, świeckich, lokalnych, a nawet prywatnych, w chwilach smutnych i radosnych. Mimo zabiegania i pośpiechu dnia codziennego, mieszkańcy z przyjemnością powracają do znanych praktyk oraz zwyczajów. My ze swej strony podtrzymujemy konsekwentnie rezerwuar wartości, a także symboli budujących lokalną tożsamość. To pozwala postrzegać nas jako symbol i trwałe dziedzictwo regionu”¹.

Jak zdefiniować górniczą orkiestrę dętą?

Górnica orkiestra dęta to zorganizowana formacja muzyczna powstała i przynależna do macierzystej kopalni. Zwyczajowo zespół przyjmuje nazwę zakładu, z którego się wywodzi, pełniąc dla niego funkcje reprezentacyjne oraz użytkowe. Górnica orkiestra charakteryzuje się właściwym sobie instrumentarium, złożonym z instrumentów dętych, w których źródłem dźwięku jest drgający wewnątrz słup powietrza. To wspólnota zarówno grających w niej muzyków (często pracowników zakładu), jak i członków społeczności zgromadzonych wokół kopalni czy dzielnic, gdzie funkcjonują zespoły.

Nieodwracalne zmiany, jakie zaszły po 1989 roku, sprawiły, że obecnie to rodziny, małe wspólnoty są nośnikami wartości. Stają się naturalnymi odbiorcami orkiestr, kontynuatorami lokalnych tradycji. W tych miejscowych społecznościach, pomimo głębokiego kryzysu i restrukturyzacji lokalnego przemysłu, niezbywalny element kulturowego krajobrazu Górnego Śląska nadal funkcjonuje: na stadionach, ulicach, w parkach, ogrodach miejskich, salach koncertowych, na cmentarzach, ale i w ludzkiej pamięci. Górnicze orkiestry

dęte to przecież nieustanny synonim święta.

Mimo problemów finansowych czy organizacyjnych, fenomen zjawiska trwa i nadal spaja lokalne społeczności, stanowiąc niezmienny element regionalnej tożsamości.

Działania zespołów górniczych to jedna z najbardziej efektywnych i efektywnych form międzypokoleniowego transferu wartości oraz tradycji kulturowych regionu. Orkiestry górnicze są istotnym elementem tradycji barbórkowych, towarzyszą ceremoniałowi związanemu z tym świętem².

Jak wygląda dzisiaj?

Muzyka orkiestr górniczych nie jest muzyką modną, graną przez media mainstreamowe, dlatego tak istotna jest reforma podejścia do tego zjawiska, edukacja oraz wpływ na powszechną zmianę myślenia o zespołach. Niezwykle ważne jest zbudowanie dla nich trwałej bazy istnienia i rozwoju – wpisanie na trwałe orkiestr górniczych w pejzaż kulturowy regionu.

¹ Z wniosku o wpis na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego pn. Tradycje kulturowe górniczych orkiestr dętych z Górnego Śląska, s. 4-5.

² Ibidem, s. 7.

Zabrzeński
Festiwal
Orkiestr

**MOC
DĘTYCH**

MUZEUM
GÓRNICZYM
W ZABRZU

Zabrze, 28-30.06.2024 r.

JAK ZADBAĆ O PRZYSZŁOŚĆ GÓRNOŚLĄSKICH GÓRNICZYCH ORKIESTR DĘTYCH? ANALIZA ŻYWOTNOŚCI FENOMENU.

Górnice orkiestry dęte dzisiaj są, jak się wydaje, stałą składową śląskiego krajobrazu oraz trwałym elementem tożsamości regionu, ale czy tak będzie zawsze?

W roku 2023 „Tradycje górniczych orkiestr dętych z Górnego Śląska” decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego zostały wpisane na Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego. A w roku bieżącym znalazły się we wniosku, jaki Polska wspólnie z Austrią i Luksemburgiem złożyła do sekretariatu w Paryżu o wpisanie tradycji górniczych na Listę reprezentatywną niematerialnego dziedzictwa kulturowego ludzkości. Wydaje się, że zespoły są wystarczająco zaopiekowane. Czy tak jest w rzeczywistości?

Podczas przygotowań do wpisania orkiestr na Krajową listę został zidentyfikowany szereg wyzwań, z jakimi mogą się one mierzyć:

1. Utrata kontekstu – orkiestry górnicze z obszaru Górnego Śląska związane są ściśle z kopalniami. Wobec ery zmierzchu przemysłu ciężkiego stają przed zagrożeniem bycia reliktem przeszłości, synonimem starych czasów, które pozostają poza obszarem zainteresowań dzieci i młodzieży.
2. Zanik przekazu międzypokoleniowego – zdarza się, że najstarsi muzycy amatorzy nie są traktowani poważnie przez młodych, ambitnych absolwentów szkół czy akademii muzycznych. Zagrożeniem jest więc zachwianie transferu wiedzy i pamięci, zapewniającego integrację zespołu oraz dbającego o relacje emocjonalne pomiędzy muzykami.
3. Utrata pierwotnych funkcji – orkiestry górnicze reprezentowały załady przy różnych okazjach. Obecnie wraz z zamykaniem kopalń

tracą swoje rdzenne funkcje, a co za tym idzie – zagrożona jest ich tożsamość. Następuje przeobrażenie społecznego statusu górniczych orkiestr dętych z instytucji edukacyjnych w grupy dostarczające rozrywki.

4. Utrata mecenatu – wraz z kresem mecenatu kopalń orkiestry tracą swoje stałe, tradycyjne wsparcie finansowe.
5. Brak wsparcia dla dyrygentów – niejednokrotnie na barkach dyrygentów spoczywa całe spektrum obowiązków związanych z funkcjonowaniem zespołu. Nie zajmują się oni jedynie kwestiami muzycznymi, ale też pozyskiwaniem funduszy, dbaniem o wizerunek zespołu, zapewnieniem materiałów nutowych, współpracą z mecenasami i partnerami, itd. Dyrygenci to często mężczyźni w podeszłym wieku, którzy nie zawsze chcą i nadążają za zmianami oferowanymi przez dynamiczną rzeczywistość.
6. Zmiana upodobań muzycznych dzieci i młodzieży / brak zainteresowania dołączeniem do zespołu – tradycyjny repertuar górniczych orkiestr dętych uważany jest przez dzieci i młodzież za mało atrakcyjny. Wobec znacznego ograniczenia powszechnej edukacji muzycznej w szkołach ogólnokształcących, gusta dzieci kształtowane są najczęściej przez media oraz najbliższe otoczenie.
7. Globalizacja – obserwuje się zanik lokalnych treści kultury pod wpływem dominujących (postrzeganych jako bardziej atrakcyjne), przekazywanych przez media masowe. Popularyzowane przez oficjalny nurt łatwe treści, oferujące wygodne i nieangażujące rozwiązania, stanowią zagrożenie dla dawnych zwyczajów, umiejętności i sposobu życia.
8. Unifikacja repertuaru – z powodu braku środków finansowych, orkiestry często dokonują między sobą wymiany materiału nutowego, wspierając się nawzajem. Powoduje to powielanie repertuaru, w konsekwencji czego wszystkie zespoły wydają się brzmieć tak samo.
9. Brak chęci uczestnictwa w festiwalach i konkursach – orkiestry zaprzestają rywalizacji i konkurowania ze sobą. Z powodu problemów finansowych i braku elastyczności muzyków (granie tych samych osób w kilku zespołach, ograniczenia związane z dostępnością czasową muzyków – orkiestry to ich dodatkowa aktywność, utrzymują się z pracy gdzie indziej, niepoświęcanie czasu na wyjazdy) zespoły pozostają w tym samym środowisku, nie obserwując wzajemnego rozwoju.

10. Brak muzyków grających na konkretnych instrumentach – wyraźnie brakuje instrumentalistów grających na tubie, waltorni czy tenorze. Zmiana modelu edukacji muzycznej spowodowała, iż wyboru instrumentu dokonuje się nie w ramach zapotrzebowania w zespole, a aktualnie panującej mody. Dobry tubista grywa zatem w kilku bądź kilkunastu zespołach, nie wiążąc się emocjonalnie z żadnym z nich. To powoduje zagrożenie dla utrzymania lokalnej specyfiki każdej z orkiestr, a także ogranicza możliwości występów.
11. Brak związku emocjonalnego i wspólnotowego muzyków z orkiestrą, której społeczność reprezentują – coraz częstsze występowanie zagrożenia nieutożsamianiem się konkretnej orkiestry z daną dzielnicą, zakładem pracy czy miastem, głównie wskutek zamykania kopalń. Wyjątkiem jest Orkiestra Dęta KWK Katowice – muzycy z Bogucic grają w orkiestrze wywodzącej się z Bogucic i stanowią część lokalnej społeczności.
12. Zanik amatorskiego ruchu muzycznego – wobec wysokiej konkurencyjności form spędzania czasu wolnego, muzykowanie wymagające nakładów finansowych (zakup instrumentów), czasowych (regularność ćwiczeń) oraz emocjonalnych (dyscyplina, zapał, dbałość o szczegóły, ambicja) stało się mniej popularne. Zazwyczaj muzyką nie interesuje się ktoś, kto nie posiada w domu instrumentów bądź nie kontynuuje rodzinnych tradycji. Dawniej ludzie muzykowali i śpiewali powszechnie, z potrzeby serca, dziś obserwować można wyraźny regres tych form aktywności na rzecz działań odtwórczych, praktycznych (mających zapewnić zawód) i rozwijających potencjał głównie zarobkowy. Ludzie coraz rzadziej grywają dla przyjemności.
13. Ograniczony dostęp do oferty nauki gry na instrumentach dętych – w województwie śląskim brakuje bezpłatnej oferty edukacyjnej nauki gry na instrumentach dętych dla dzieci i młodzieży poza szkołami muzycznymi i akademiami. Wyjątek stanowi projekt Katowicki Orkiestrowy Uniwersytet Ludowy, oferujący bezpłatne zajęcia gry na trąbkach i cajonach dla dzieci i młodzieży, starający się wypełnić ten deficyt. Jednak działanie to wydaje się niewystarczające, żeby uzupełnić lukę.
14. Pogarszanie się warunków społeczno-ekonomicznych ludności – analizując piramidę potrzeb, gra na instrumentach traktowana jest jako ta duchowa, rozwijająca kreatywność i empatię, ale nie bazo-
wa, zapewniająca przetrwanie. W dobie kryzysu ekonomicznego oraz wzrastających cen, edukacja muzyczna staje się luksusem, na

który stać ludzi o stabilnej sytuacji życiowej. Na zakup instrumentów i inwestowanie w lekcje z profesjonalistami pozwolić sobie mogą nieliczni.

15. Brak systemowego wsparcia rozwoju edukacji muzycznej w szkołach podstawowych ogólnokształcących (niemuzycznych) – edukacja muzyczna traktowana jest na równi z plastyką czy edukacją regionalną. Niektóre nieodpowiednio sprofilowane placówki, biorąc pod uwagę wyposażenie pracowni lub kompetencje nauczycieli, nie przykładają większej wagi do lekcji muzyki. Niewiele szkół ma możliwość realizacji zajęć bezpłatnych dla uczniów, które generują dodatkowe nakłady finansowe. Brak jest też powszechnej świadomości o dobrym wpływie muzyki na rozwój dzieci i młodzieży. Muzyka traktowana jest dość pobłażliwie jako przedmiot dodatkowy wobec matematyki czy języka polskiego.
16. Ograniczone grono odbiorców – publiczność stanowią głównie rodziny i najbliżsi muzyków oraz osoby starsze (w tym byli pracownicy zakładów), traktujące orkiestry jako synonim dobrych minionych czasów. O ile łatwiej zjednać sobie słuchaczy w przestrzeniach otwartych i publicznych, o tyle rzadziej udaje się zapełnić salę koncertową. Orkiestry nie wychowują dziś regularnie i systemowo swojej przyszłej publiczności, nie mają wpływu na kształtowane gusta, przez co nie są atrakcyjne dla dzieci i młodzieży. Grono publiczności górniczych orkiestr dętych nie rozwija się.

Czy możemy sobie wyobrazić pejzaż kulturowy Górnego Śląska bez górniczych orkiestr dętych? Oczywiście, że tak, ale o ile będzie on uboższy, jak bardzo ich nieobecność wpłynie na nasze codzienne życie? To, co zdaje się być nieodłączną częścią otaczającego nas świata, immanentnie w nim istnieć, często odchodzi cicho i niepostrzeżenie, zostawiając po sobie pustkę.

Górnice orkiestry dęte są symbolem, marką regionu, wyróżnikiem Górnego Śląska, automatycznie z nim kojarzonym.

Jakie są cele?

1. Zagospodarowanie niematerialnego dziedzictwa górnośląskich orkiestr dętych jako zjawiska niszowego i nieopracowanego.
2. Analiza przeszłości, teraźniejszości i przyszłości zespołów w celu wypracowania rozwiązań systemowych.

3. Diagnoza problemów, braków i stereotypów, z jakimi zmagają się zespoły.
4. Analiza żywotności potencjału zespołów.
5. Zwrócenie uwagi na problemy, z jakimi borykają się orkiestry.
6. Dokumentacja wydarzeń, osób, zjawisk, branych mylnie za pewnik w skali roku obrzędowego.
7. Praca u podstaw w budowaniu świadomości społeczno-kulturowej zjawiska.

Jakie są możliwe rozwiązania?

Po zdefiniowaniu zagrożeń i wyzwań, przed którymi stoją górnicze orkiestry dęte, najważniejszym zadaniem jest znalezienie dla nich dalszych możliwych rozwiązań.

Podstawową kwestią wydaje się długofalowa wizja rozwoju, ukierunkowanie działań orkiestr, by z dwudziestu siedmiu, aktualnie wpisanych na Krajową listę, udało się uratować jak najwięcej. Można wzorować się na krajach Europy Zachodniej – przykładowo, w Wielkiej Brytanii orkiestry na trwałe zostały wpisane w aktualny społeczny kontekst, gdyż ten z czynnymi kopalniami już nie istnieje. Powinno się zadbać o zapewnienie stałego miejsca górniczych orkiestr w strategicznych dokumentach powstających na poziomie miejskim czy regionalnym (bo czy dziś orkiestra jest postrzegana jako atrakcyjna dla animatora programującego ofertę kultury, czy ją zaprasza – niekoniecznie).

Działania do realizacji:

1. Digitalizacja – opracowanie, przygotowanie i udostępnienie kompleksowej bazy danych o górniczych orkiestrach dętych z Górnego Śląska (stałe jej aktualizowanie).
2. Stworzenie strony internetowej prezentującej historię, działalność oraz ofertę górniczych orkiestr dętych z Górnego Śląska wraz z zaprojektowaniem i wykonaniem spójnej identyfikacji wizualnej. Tak, by każda osoba zainteresowana poznaniem historii orkiestry czy współpracą mogła mieć swobodny dostęp do informacji.
3. Przygotowanie mobilnej wystawy związanej z górniczymi orkiestrami, funkcjonującymi w regionie.
4. Przygotowanie monografii poświęconej górnos Śląskim górniczym orkiestrom dętym. Nie istnieje obecnie żadne kompleksowe opracowanie.

28 - 30
czerwca

MOĆ DĘTYCH!

Zabrzeński Festiwal Orkiestr Dętych

WSTĘP
WOLNY!

- wanie dotyczące tego konkretnego fenomenu kulturowego.
5. Organizacja cyklicznego regionalnego festiwalu górniczych orkiestr dętych (w oparciu o istniejący festiwal odbywający się w Zabrze, tym razem w poszerzonej formule, zapewniającej orkiestrom nie tylko podtrzymanie żywotności obyczajów, ale i realny rozwój kompetencji oraz dotarcie do szerszej publiczności).
 6. Organizacja Dziecięcej Barbórki Orkiestrowej – projektu edukacyjno-muzycznego, popularyzującego dziedzictwo orkiestr górniczych wśród najmłodszych.
 7. Utworzenie stałego, wspólnego i sukcesywnie zasilanego funduszu wsparcia dla górniczych orkiestr z Górnego Śląska, wspierającego działalność edukacyjno-popularyzatorską.

Rozmawiajmy o orkiestrach nie tylko od święta, wpisujemy je w nowe konteksty, dbajmy o międzypokoleniowy transfer wiedzy i pamięci. Zapewnijmy szkolenia dla osób, które mogłyby pomóc finansowo zespołom, zagwarantujmy orkiestrom niezależność finansową. Rozwijajmy ich publiczność, dbajmy o więź emocjonalną muzyków z zespołem. Pozwólmy nam wszystkim na odczuwanie dumy ze swojego dziedzictwa.

Moderator: dr MAŁGORZATA TKACZ-JANIK

(Stowarzyszenie Szlakiem Kobiet)

Panelistki:

dr MONIKA GLOSOWITZ,

KAROLINA JONDERKO,

BARBARA LIZUREK

PAMIĘTNIKI KOBIET Z RODZIN GÓRNICZYCH

Ginący gatunek dziedzictwa czy dziedzictwo nieuwzględnione? Historie kobiet z rodzin górniczych, górniczek oraz opiekunek, strażniczek, badaczek dziedzictwa górniczego.

W tradycjach górniczych Górnego Śląska rodzina jest zjawiskiem szczególnym, zwłaszcza ta związana z kopalniami węgla kamiennego. Trudno znaleźć odpowiednik roli rodziny w innych regionach Polski. Przez długi czas rodzina była zwornikiem pokoleń, przekazicielem i źródłem wartości oraz tradycji. Szczególna rola przypadała kobiecie, strażniczce domowego ogniska, która odpowiadała za prowadzenie domu i wychowanie dzieci. A jeżeli męża zabrakło (bo zginął na kopalni), musiała także przejąć jego zadania i utrzymać rodzinę, idąc do pracy. Kobiety w familiach górnośląskich były także krzewicielkami zwyczajów i obyczajów, szczególną rolę odgrywała postać babci – „omy”, odpowiadającej za przekazanie kolejnym pokoleniom wierzeń i tradycji, aby tożsamość regionalna nie zaginęła. Rodziny śląskie były wielopokoleniowe.

Ta część kultury, tradycji górniczej jest słabo rozpoznana i, podobnie jak dziedzictwo orkiestr, może ulec zapomnieniu, bez odpowiedniego wsparcia, promocji i badań. Kobiety nie ma w narracji powszechnie funkcjonującej w ogólnej świadomości. To powinno ulec zmianie. Stąd wynikł pomysł projektu, który ukazywałby i akcentował rolę kobiet z rodzin górniczych. Jak wskazuje jego główna pomysłodawczyni, dr Monika Głosowicz:

„Podczas rocznego pobytu w Andaluzji w ramach stypendium Komisji Europejskiej trafiłam do Asturii – największego regionu górniczego w Hiszpa-

nii, gdzie wygaszono kopalnie. Po powrocie do Polski zdecydowałam, że skorzystam z programu Erasmus+, żeby tam wrócić. Teraz myślę, że było mi to potrzebne, żeby połączyć kropki i móc się zająć badawczo tym, co mi najbliższe. Więź z Asturią okazała się silna: od tamtego czasu wracałam w te strony jeszcze kilka razy. Poznałam historię tamtejszej transformacji, czytałam o strajkach, pochodach związkowców, ich starciach z policją i wieloletnim procesie wygaszania górnictwa. Dzięki pobytom w Asturii zaczęłam inaczej patrzeć na swój region: w sposób zapośredniczony spojrzeniem na asturyjskie działania. Ujął mnie proces budowania dziedzictwa kulturowego wykształconego na górnictwie”³.

Pomysł na projekt pojawił się w połowie 2021 roku. Był to szczególny moment, kończyła się pandemia, a ludzie mieli ogromny głód spotykania się, rozmowy. Inspirowana Hiszpanią, dr Głosowicz pomyślała, że znakomitą formą wypełnienia tej potrzeby spotkań będzie rodzaj warsztatów dla pań, które kończyłyby się spisaniem swoich wspomnień. Najpierw projekt objął gminę Czerwionka-Leszczyzny, był to I etap, zakończony z początkiem 2022 roku. Oprócz pamiętników powstała wystawa, otwarta 8 września 2023 roku, składająca się z osobistych pamiętek pań, biorących udział w projekcie.

W międzyczasie do przedsięwzięcia została zaangażowana Karolina Jonderko, laureatka World Press Photo 2021, która wykonała serię portretów pań, biorącym udział w drugim etapie konkursu na pamiętnik. Zdjęcia trafiły do książki, podobnie jak część zeskanowanych archiwaliów. Projekt okazał się niezwykle ważny także dla pochodzącej z Górnego Śląska pani Jonderko, która w jego trakcie odkrywała nieuświadomione pokłady swojej śląskiej, górniczej przeszłości.

Kolejny etap projektu, obejmujący szerszy obszar niż tylko Czerwionka-Leszczyzny, został zamknięty 16 grudnia 2023 roku. Ukoronowaniem dwuipółletniego projektu jest książka, zawierająca wybrane opowieści, archiwalia i portrety.

Autorką jednego z pamiętników opublikowanych w książce jest mieszkanka dzielnicy Zabrze – Rokitnicy, pani Barbara Lizurek. Zapytana, czy od początku była przekonana do wzięcia czynnego udziału w projekcie przyznała, że początkowo nie uważała, by jej wspomnienia mogły być dla kogoś interesujące. To, co naturalne i codzienne wydawało jej się niekoniecznie ciekawe dla osób z zewnątrz. Dziś, z perspektywy czasu, bez żadnych wątpliwości

wzięłaby udział w projekcie po raz kolejny.

Uczestniczki przedsięwzięcia zgodnie przyznały, że jego popularność i ogólnopolski oddźwięk przerósł ich najśmielsze oczekiwania. Zaskoczyła je ilość wywiadów i zaproszeń z mediów, a chęć partycypacji w jego kolejnych odsłonach, wyrażana przez instytucje kultury i grupy kobiet, jest czymś nadzwyczajnym. Wydaje się to świadczyć o ogromnej luce w przekazie wiedzy i potrzebie jej uzupełnienia.

Niestety ani kobiet w górniczych rodzinach śląskich, ani orkiestr dętych nie sposób odnaleźć w głównej narracji o regionie (przynajmniej do tej pory), podobnie jak w literaturze przedmiotu. Zarówno zespoły górnicze, jak i kobiety ze śląskich familli potrzebują swoich publikacji.

Czy oba zjawiska mogą zniknąć nam z oczu? Czy jesteśmy jeszcze w stanie uchwycić i zachować dla kolejnych pokoleń ich fenomen?

³ Kopalnia kobiecych głosów, wywiad z dr Moniką Głosowitą, <https://us.edu.pl/kopalnia-kobiecych-glosowwywiad-z-dr-monika-glosowit/z/>, [dostęp: 23.07.2024].

Muzeum
Górniczego
Węglowego
w Zabrzu

Sztolnia
Królowa
Luiza

Województwo
Śląskie

Zabrze
w sercu Śląska

MIĘDZYZEMIE
Miasto Ogrodów
Instytut Kultury im. Tadeusza Rejtana

SZYB
MACIEJ

WĘGŁOKOKS
W. R. A. J.

POLSKA GOSPODARSTWA
W. R. A. J.

Tędrzyca
W. R. A. J.

Pismo
Folkowe

Wydawnictwo
oświatowe

Trybuna
Gornicza

HERITO
www.herito.pl

PIKARY

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Kultura – Interwencje. Edycja 2024